

Współpraca na rzecz rozwoju i równość płci w nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Opis sytuacji i rekomendacje.

Autorki: Katarzyna Staszewska, Emily Esplen, Véronique Dion

Bułgaria, Czechy, Polska, Rumunia i Słowacja należą do grupy państw (UE-12), które przystąpiły do Unii Europejskiej w roku 2004 i 2007¹. Podpisując traktaty akcesyjne, państwa te podjęły zobowiązania prawne i polityczne w kwestii dostosowania ustawodawstwa krajowego oraz polityki zagranicznej do standardów UE. Obejmuje to konkretne zobowiązania prawne i polityczne w zakresie międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju, w tym zobowiązanie do podniesienia zarówno ilości, jak i jakości udzielanej pomocy.

Państwa UE-12, zwane także nowymi państwami członkowskimi, znajdują się obecnie w szczególnej sytuacji. Same wcześniej były adresatami pomocy, są więc obeznane z Oficjalną Pomocą w Rozwoju (*Official Development Aid* – ODA) i mają doświadczenie w zarządzaniu pomocą zagraniczną. Ale, jako nowi donatorzy UE, stają one przed wyzwaniami towarzyszącymi tworzeniu własnych systemów efektywnego planowania, koordynacji i świadczenia pomocy przeznaczonej na rozwój.

Obecnie szczególnie palącą potrzebą jest, by wszystkie państwa UE wywiązały się ze swoich zobowiązań pomocowych. Żyjemy w świecie szerszącego się ubóstwa i pogłębiających się nierówności. Prawie 40 procent światowej populacji żyje za mniej niż dwa dolary dziennie, a najbardziej niekorzystnie odbija się to na kobietach i dziewczętach². Przyjęcie dziesięć lat temu Milenijnych Celów Rozwoju³ było ważnym krokiem w kierunku zlikwidowania – najpóźniej do roku 2015 – skrajnego ubóstwa i nierówności. Do upływu tego terminu pozostaje dziś już tylko pięć lat, ale jak dotąd nie widać zakładanych postępów. Co więcej sytuację pogorszyły ostatnio liczne globalne kryzysy: Bank Światowy szacuje, że kryzys finansowy w latach 2007-2009 spowodował w krajach rozwijających się lukę finansową rzędu 270-700 miliardów dolarów⁴. Bardzo często kryzys uderza najsilniej w kobiety, gdyż z racji istniejących nierówności mają one mniej zasobów – takich jak wykształcenie i środki – zabezpieczających przed wstrząsami finansowymi i środowiskowymi.

1 Do UE-12 należą: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry, które przystąpiły do UE w 2004 roku, oraz Rumunia i Bułgaria, które przystąpiły w 2007 roku.

2 Pereira J., Burnley J. (2009): *Lighten the load. In a time of crisis, European aid has never been more important*, AidWatch CONCORD (dostępne na: http://www.concord.se/upload//AidWatch-report-2009_light%281%29.pdf).

3 Milenijne Cele Rozwoju (Millennium Development Goals - MDG) uzgodniono na Szczycie Milenijnym ONZ w 2000 roku. Biorcy i państwa-dawcy pomocy sformułowali osiem kluczowych celów, podporządkowanych zasadniczemu zadaniu zmniejszenia ubóstwa na świecie o połowę do 2015 roku, i środki finansowe miały się koncentrować na osiągnięciu tych celów. W 2002 roku uchwalono dodatkowe środki na te cele na Konferencji Finansowania Rozwoju w Monterrey. Miały one trafić głównie do najuboższych państw, zwłaszcza w Afryce (UK Gender & Development Network, 2008).

4 Tamże.

Sytuacja ta, choć wygląda pesymistycznie, otwiera jednak pewne możliwości. Dla nowych państw członkowskich UE walka z ubóstwem i nierównościami jest wciąż sprawą nową – nadal ustalają one swoje priorytety i tworzą krajowe systemy udzielania Oficjalnej Pomocy w Rozwoju. Dla społeczeństwa obywatelskiego jest to więc znakomitą okazją, żeby zaangażować się w tę walkę i domagać się od rządów wywiązywania się ze zobowiązań pomocowych oraz by działać na rzecz uznania sprawy równości płci za jeden z priorytetów rozwojowych.

Niniejszy raport analizuje współpracę na rzecz rozwoju w pięciu nowych państwach członkowskich: Bułgarii, Czechach, Polsce, Rumunii i Słowacji. Formułuje główne wyzwania, przedstawia osiągnięcia oraz wskazuje sposoby dopilnowania, by zasada równości płci stała się jedną z podstaw programu międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju w nowych państwach członkowskich⁵.

1 Tło: działania pomocowe w nowych państwach członkowskich przed 1989 rokiem i później

Wbrew rozpowszechnionym wyobrażeniom, nowe państwa członkowskie nie są nowicjuszami w zakresie współpracy na rzecz rozwoju. W latach 1960-1980, jako część bloku komunistycznego, odgrywały one ważną rolę w udzielaniu pomocy w rozwoju, traktowanej jako polityczno-ekonomiczne narzędzie propagowania komunizmu na świecie. Na przykład w okresie zimnej wojny jednym z największych donatorów w bloku wschodnim była Czechosłowacja, przeznaczająca na pomoc od 0,7 do 0,9 procent⁶ swojego dochodu narodowego⁷. Podobnie Rumunia udzielała pomocy finansowej aż 39 krajom w Afryce, 32 w Ameryce Łacińskiej i 16 w Azji⁸.

Po zakończeniu zimnej wojny, w ciągu dwudziestu lat przechodzenia od centralnie planowanej gospodarki socjalistycznej do gospodarki rynkowej⁹, nowe państwa członkowskie stały się raczej adresatami pomocy niż jej dawcami, opierając swój rozwój wewnętrzny w znacznej mierze na wsparciu ze strony UE. Mimo pewnych różnic między poszczególnymi państwami z tej grupy, doświadczenia, które zdobyły one zarówno jako biorcy, jak i dawcy pomocy, wpływają niewątpliwie na ich polityczne priorytety i obecny sposób podejścia do współpracy na rzecz rozwoju.

5 Dla celów niniejszego raportu będziemy stosować termin „nowe państwa członkowskie” na określenie pięciu państw omówionych w tym dokumencie. „UE-12” będzie odnosić się do wszystkich państw, które przystąpiły do UE w 2004 i 2007 roku.

6 Simunkova, B. (2009): Gender questions in development cooperation: Emerging issues in the Czech Republic’s bilateral programmes, praca naukowa, International Institute of Social Studies, Haga (dostępne na: <http://www.proequality.cz/res/data/006/000781.pdf>).

7 Dochód narodowy to wskaźnik obejmujący całość dochodów z działalności gospodarczej kraju oraz dochody uzyskane od innych państw.

8 Oprea M., Novac R. (2009): It’s our turn to help’ development cooperation in Romania, FOND, Bukareszt (dostępne na: <http://www.fondromania.org/eng/library/arhiva%20homepage%20english.doc>).

9 Transformacja ta charakteryzuje się liberalizacją gospodarki, co oznacza m.in. ustalanie cen przez rynek, a nie przez państwo, likwidację barier celnych, prywatyzację państwowych przedsiębiorstw i środków oraz stworzenie sektora finansowego dla ułatwienia przepływu prywatnego kapitału.

2 Kontekst współczesny: nowa globalna architektura pomocy

W ciągu ostatniej dekady zasady i procedury udzielania pomocy uległy poważnym zmianom, w związku z wprowadzeniem nowych „efektywniejszych” i „skuteczniejszych” mechanizmów – określanym wspólnym terminem „nowych sposobów pomocy” (*New Aid Modalities* – NAM)¹⁰. Należą do nich narodowe strategie ograniczenia ubóstwa (*Poverty Reduction Strategy Papers* – PRSP) opracowywane przez państwa-biorców; fundusze koszykowe, w których kilka państw-donatorów wspólnie finansuje dany program, sektor lub budżet; oraz bezpośrednie wsparcie budżetowe, w którym pomoc przekazywana jest bezpośrednio do budżetu państw partnerskich (biorców).

Nowe sposoby pomocy opierają się na szeregu zasad, przedstawionych w Deklaracji Paryskiej nt. Efektywności Pomocy – dokumencie określającym ramy współpracy międzynarodowej, przyjętym w 2005 roku przez członków Komitetu Pomocy w Rozwoju (*Development Assistance Committee* – DAC) Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (*Organisation for Economic Cooperation and Development* – OECD). Deklaracja Paryska ustanawia globalne, określone w czasie zobowiązania państw-dawców i państw-biorców, dotyczące efektywniejszych działań pomocowych w sytuacji znacznego wzrostu Oficjalnej Pomocy w Rozwoju¹¹. Chodzi o zreformowanie zasad udzielania pomocy i zarządzania nią w celu poprawy jej skuteczności i rezultatów w zakresie rozwoju¹². W Deklaracji Paryskiej znalazło się pięć kluczowych zasad, przedstawionych w ramce poniżej. We wrześniu 2008 roku w Akrze (Ghana) donatorzy i państwa partnerskie (biorcy pomocy) przyjrzeni się postępowi we wdrażaniu Deklaracji Paryskiej i ustalili nowy „program działania” (*Agenda for Action*) z Akry.

Jakie są zasady Deklaracji Paryskiej nt. Efektywności Pomocy?¹³

W Deklaracji Paryskiej nt. Efektywności Pomocy określono pięć zasad, na których powinno się opierać udzielanie pomocy.

WŁASNOŚĆ (ownership): kraje rozwijające będą pełnić rolę liderów („właścicieli”) w odniesieniu do strategii i polityk rozwojowych, jak również będą koordynować działania na rzecz rozwoju.

DOSTOSOWANIE (alignment): państwa-donatorzy będą opierać całość pomocy na strategiach rozwojowych, instytucjach i procedurach państw-biorców.

HARMONIZACJA: państwa-donatorzy będą pracować nad większą harmonizacją, przejrzystością i skutecznością swoich działań pomocowych.

ORIENTACJA NA REZULTATY: wszystkie państwa będą zarządzać środkami i udoskonalać procesy decyzyjne w sposób pozwalający uzyskać optymalne efekty.

WSPÓŁODPOWIEDZIALNOŚĆ: państwa-donatorzy oraz kraje rozwijające się zobowiązują się do wspólnej odpowiedzialności za wyniki działań na rzecz rozwoju.

¹⁰ Esplen E., Brody A. (2010): Gender review of the external environment for development: impacts on poverty reduction and implications for Irish Aid policy on aid and gender equality, BRIDGE, Institute of Development Studies, Brighton.

¹¹ OECD-DAC (2008): Making the linkages: Gender Equality, Women’s Empowerment and the Paris Declaration on Aid Effectiveness, Issue Brief 1 (raport dostępny na <http://www.oecd.org/dataoecd/52/27/40941110.pdf>).

¹² Tamże.

¹³ Ramkę zaczerpnięto bezpośrednio z: Association for Women’s Rights in Development (AWID), (2008): Primer 1: An Overview of the Paris Declaration on Aid Effectiveness and the new Aid Modalities on aid effectiveness and women’s rights (dostępne na: <http://www.awid.org/eng/content/download/23018/291051/file/Primer1.pdf>)

3 Współpraca na rzecz rozwoju w Bułgarii, Czechach, Polsce, Rumunii i na Słowacji

Po wstąpieniu do UE wszystkie nowe państwa członkowskie podpisały Deklarację Paryską oraz Program Działania z Akry i zgodziły się na przeznaczanie na Oficjalną Pomoc w Rozwoju docelowo: 0,17% dochodu narodowego brutto (*Gross National Income* - GNI) do 2010 roku i 0,33% do 2015 roku¹⁴, a także na podniesienie jakości (czyli efektów) udzielanej pomocy. Podjęły one także zobowiązania prawne i polityczne w zakresie świadczenia pomocy, wynikające z międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka oraz z Milenijnych Celów Rozwoju. Jak jednak nowe państwa członkowskie radzą sobie z wypełnianiem tych zobowiązań?

A) Ilość i jakość pomocy oraz wydatkowanie przeznaczonych na nią nakładów

Docelowe wartości pomocy na rok 2010 prawdopodobnie nie zostaną zrealizowane. W pięciu nowych państwach członkowskich omawianych w niniejszym raporcie wydatki na Oficjalną Pomoc w Rozwoju w 2009 roku wahały się od 0,04% dochodu narodowego w przypadku Bułgarii do 0,12% w Czechach. Ale nawet te dane są zawyżone, gdyż obejmują także takie działania, jak anulowanie długów, stypendia dla studentów oraz pomoc finansową dla uchodźców. Przedstawianie tego rodzaju wydatków jako Oficjalnej Pomocy w Rozwoju zafałszowuje realizację celu współpracy na rzecz rozwoju, jakim jest ograniczenie ubóstwa.

Wykres 1. Wielkość Oficjalnej Pomocy w Rozwoju (ODA) w UE-5 w 2009 r.¹⁵
[w mld USD]

Bułgaria	0,04%	
Czechy	0,12%	
Polska	0,08%	
Rumunia	0,06%	
Słowacja	0,08%	
Cele 2010	0,17%	

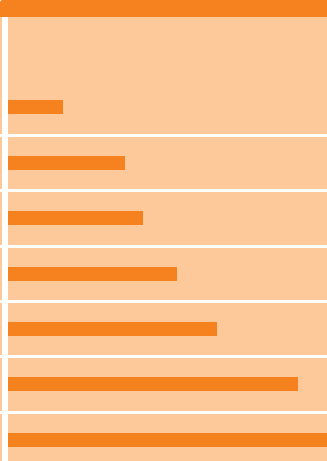
Z tymi niskimi wartościami Oficjalnej Pomocy w Rozwoju w nowych państwach członkowskich łączy się tendencja do przekazywania pomocy w celu wspierania interesów politycznych i stabilności w regionie, a nie ograniczenia ubóstwa i realizacji Celów Milenijnych. Widać to wyraźnie, obserwując przeznaczenie wydatków Oficjalnej Pomocy w Rozwoju, kiedy to nowe kraje członkowskie przekazują środki krajom średnio rozwiniętym, które niekoniecznie służą ograniczeniu ubóstwa czy realizacji Milenijnych Celów Rozwoju, lecz wspierają transformację gospodarczą z gospodarki centralnie planowanej do wolnorynkowej. Jedyne minimalna suma jest przekazywana krajom rozwijającym się o niskich dochodach.

¹⁴ CEC (2005): Council Conclusions: Accelerating progress towards achieving the Millennium Development Goals, Bruksela (dostępne na: http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_4714_en.htm).

¹⁵ Pereira J., Bozzini A. (2010): Penalty against poverty. More and Better EU aid can score Millennium Development Goals, AidWatch CONCORD (raport dostępny na: http://www.concordeurope.org/Files/media/1_extranetdocumentsENG/NavigationSecondaire/Working-Groups/Aidwatch/Aidwatch2010/report2010/CONCORD_report_light.zip).

Na przykład Polska zwiększyła pomoc dla swoich sąsiadów, Białorusi i Ukrainy (zob. wykres 2). Mimo że państwo wciąż za mało środków przeznacza na pomoc na rzecz rozwoju, ze względów gospodarczych głównym adresatem polskiej dwustronnej Pomocy w Rozwoju w 2009 roku były Chiny. Chociaż do priorytetowych adresatów polskiej pomocy rozwojowej w 2008 roku należała Tanzania, to otrzymała ona 50 razy mniej środków niż Białoruś¹⁶. Brak woli politycznej w kwestiach dotyczących pomocy na rzecz rozwoju w Polsce zsumował się z obecnym kryzysem ekonomicznym. Pomoc przekazywaną w zakresie projektów dla Afryki (przekazywaną bezpośrednio na projekty na rzecz rozwoju, często poprzez organizacje pozarządowe) obcięto prawie o połowę, podczas gdy przydziały dla Ukrainy i Białorusi zmniejszyły się tylko nieznacznie¹⁷. Podobne tendencje można obserwować w Czechach i na Słowacji, które udzielają pomocy Serbii, oraz w Rumunii, w przypadku której głównym adresatem Oficjalnej Pomocy w Rozwoju jest Mołdawia¹⁸. Wprawdzie kraje te potrzebują środków wspierających ich rozwój, ale są one zapewniane w ramach innego instrumentu, jakim jest Europejska Polityka Sąsiedztwa. Jest ona jednak skupiona na integracji europejskiej, a nie na ograniczaniu ubóstwa.

Wykres 2: Adresaci polskiej dwustronnej Oficjalnej Pomocy w Rozwoju (ODA) w 2009¹⁹ [w mld USD]

25 krajów Afryki Subsaharyjskiej (m.in. Kenia, Tanzania, Zambia, Malawi)	3,05	
Afganistan	6,34	
Angola	7,33	
Ukraina	9,12	
Gruzja	11,19	
Białoruś	15,5	
Chiny	31,16	

Na krytykę zasługuje także to, że największa część pomocy przeznaczonej na rozwój i pochodzącej od nowych państw członkowskich przekazywana jest za pośrednictwem międzynarodowych instytucji, takich jak UE²⁰, ONZ, Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) (pomoc wielostronna²¹), nie zaś bezpośrednio z jednego kraju do drugiego (pomoc dwustronna). Np. w roku 2009 roku Bułgaria nie udzieliła niemal żadnej pomocy dwustronnej. Wydłużający się łańcuch pośredników w przekazywaniu środków ma wpływ na efektywność pomocy rozwojowej i jej celowość. Polska planuje zwiększyć Oficjalną Pomoc w Rozwoju dla Afryki Subsaharyjskiej w 2011 roku za pośrednictwem Europejskiego Funduszu Rozwoju, nie zaś przez zwiększenie pomocy dwustronnej²². Jak podaje polskie

¹⁶ DAC Questionnaire on Aid Flows from Non-DAC Donors, 2009.

¹⁷ Wojtalik M. (2010): Polish government cuts aid to Africa. Policy analysis, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, Warszawa (dostępne w Internecie).

¹⁸ Pereira J., Bozzini A. (2010), dz. cyt.

¹⁹ DAC Questionnaire..., dz. cyt.

²⁰ Pięć nowych państw członkowskich, omówionych w niniejszym dokumencie, nie wniosło jeszcze wkładu do Europejskiego Funduszu Rozwoju (European Development Fund – EDF), ale włączyło się w finansowanie Instrumentu Współpracy na rzecz Rozwoju (Development Cooperation Instrument). Pierwsze nakłady na EDF planowane są na rok 2011.

²¹ Pomoc wielostronna polega na zbieraniu i rozprowadzaniu środków pomocowych od kilku lub kilkunastu krajów przez taką organizację jak UE lub Bank Światowy.

²² Dane na podstawie kwestionariusza From Monterrey to Doha and Beyond – EU Progress on financing for development and MDGs. Według autorów niezależnego raportu Polish Aid Watch Report, to za mało, aby wypełnić zobowiązania, jakie podjęła Polska w ramach Europejskiego Konsensu ws. Rozwoju (2005). Kwestionariusz wypełniło polskie MSZ i przesłało do Komisji Europejskiej w lutym 2009.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ)²³, w najbliższych latach nie przewiduje się zwiększenia dwustronnej Oficjalnej Pomocy w Rozwoju dla krajów Afryki Subsaharyjskiej. Współpraca na rzecz rozwoju nowych państw członkowskich ograniczy się więc właściwie do corocznej wpłaty dla UE i innych organizacji wielostronnych, zaś konkretne projekty czy inicjatywy pozarządowe będą mogły ubiegać się o finansowanie jedynie ze środków pochodzących z międzynarodowych instytucji, którymi zazwyczaj zarządzają również instytucje państwowe.

Jeśli chodzi o świadczenie pomocy dwustronnej, to o jej przydziale w znacznej mierze decydują ministerstwa, dla których ograniczenie ubóstwa nie stanowi priorytetu. W każdym z tych pięciu nowych państw członkowskich ustalaniem programów współpracy na rzecz rozwoju i ich wdrażaniem zawiaduje MSZ, a decyzje dotyczące budżetu podejmuje Ministerstwo Finansów (MF). MSZ w tej piątce państw, mimo swojej formalnie przewodniej roli, koordynuje zaledwie około 30% całkowitej pomocy dwustronnej. Pozostałe 70% wykorzystują inne ministerstwa, takie jak ministerstwo rolnictwa lub edukacji, które zgłaszają swoje działania jako Oficjalną Pomoc w Rozwoju. Np. w roku 2008 czeskim ministerstwu przemysłu i handlu, ochrony środowiska oraz rolnictwa przyznano 78% środków z budżetu na dwustronną współpracę na rzecz rozwoju. Większość wdrażanych projektów znalazła się w rękach sektora prywatnego (44%), organizacje rządowe otrzymały 26% przydziałów, a organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju – tylko 22%²⁴. To, że MSZ kontroluje tylko niewielką część budżetu pomocowego, podważa jego rolę lidera i koordynatora, a także jest sprzeczne z zasadą, że pomoc wspierająca rozwój ma być w pierwszym rzędzie przeznaczana na ograniczanie ubóstwa.

B) Zmiany ustawodawcze i instytucjonalne

Jedną z podstaw efektywnej pomocy są ramy ustawodawcze i polityczne, określające kiedy, w jakiej formie i na jakich warunkach można udzielać pomocy humanitarnej. Szczególnie istotne jest tu prawne utwierdzenie zasady, że głównym celem udzielanej pomocy jest ograniczenie ubóstwa. Taki zapis prawny ma służyć temu, żeby pomoc nie była związana z interesami komercyjnymi czy też politycznymi, ani nie była przeznaczona na inne cele. Akty prawne mogą także nałożyć na agencje współpracy na rzecz rozwoju obowiązek regularnego przedstawiania sprawozdań dotyczących kwot wydawanych na cele pomocowe, skuteczności tej pomocy w ograniczaniu ubóstwa oraz wielkości pomocy przekazywanej ubogim krajom.

Takie ustawodawstwo nie zostało jeszcze w pełni wprowadzone w nowych państwach członkowskich. Spośród pięciu państw omawianych w niniejszym raporcie do tej pory tylko Czechy i Słowacja uchwałyły ustawę o współpracy na rzecz rozwoju. Słowacka ustawa o pomocy przeznaczonej na rozwój, która weszła w życie 1 lutego 2008 roku²⁵, ustanawia podstawowe cele słowackiej Oficjalnej Pomocy w Rozwoju (z naciskiem na ograniczenie ubóstwa i głodu w krajach rozwijających się) oraz określa kompetencje poszczególnych ministerstw, organów rządowych i nowo powstałej Słowackiej Agencji Międzynarodowej Współpracy na rzecz Rozwoju. Czechy przyjęły niedawno podobną ustawę o współpracy na rzecz rozwoju i pomocy humanitarnej, która weszła w życie w czerwcu 2010. Czeska współpraca na rzecz rozwoju przechodzi instytucjonalną restrukturyzację, w wyniku której od 2011 roku, kiedy proces ten ma się zakończyć, większość pomocy dwustronnej ma być wdrażana wyłącznie przez MSZ, a nie przez kilka różnych ministerstw. Restrukturyzacja doprowadziła także do ustanowienia Czeskiej Agencji Rozwoju oraz Czeskiej Rady ds. Współpracy na rzecz Rozwoju – międzyministerialnego ciała doradczego, które ma zapewnić lepszą koordynację czeskiej Oficjalnej Pomocy w Rozwoju. W Polsce proces opracowywania ram prawnych ostatnio przyspieszył i jest nadzieja, że projekt ustawy o współpracy na rzecz rozwoju zostanie przyjęty we wrześniu 2010 roku. W Rumunii i Bułgarii takie procesy legislacyjne jeszcze się nie zaczęły.

23 Oświadczenie wydane podczas konferencji poświęconej miejscu Polski w międzynarodowym systemie współpracy na rzecz rozwoju, poprzedzone przedstawieniem raportu Komitetu Pomocy w Rozwoju (DAC) OECD, 17 maja 2010.

24 Simunkova, B. (2009), Gender Questions in Development Cooperation: Emerging Issues in the Czech Republic's Bilateral Programmes, praca naukowa, International Institute of Social Studies, Haga (dostępne na: <http://www.proequality.cz/res/data/006/000781.pdf>).

25 Rada Narodowa Republiki Słowackiej (2007): Ustawa o współpracy na rzecz rozwoju i pomocy humanitarnej (dostępne w Internecie).

Oprócz odpowiedniego ustawodawstwa, niezbędny jest koherentny i szeroko zakrojony plan działania w pełni odzwierciedlający międzynarodowe zobowiązania indywidualnych państw oraz średnio- i długoterminowe wytyczne dotyczące głównych obszarów działalności rozwojowej, który pełniłby rolę swoistego drogowskazu dla agencji współpracy na rzecz rozwoju²⁶. W ostatnich latach niektóre z nowych państw członkowskich zaczęły opracowywać takie ramy, w konsultacji z organizacjami pozarządowymi i szerszą opinią publiczną. Ale w tych pięciu nowych państwach członkowskich praktyka planowania strategicznego wygląda różnie. Np. Słowacja ma średnioterminową strategię współpracy na rzecz rozwoju (2009–2013), a także roczne strategie programowe. Jedynie nieliczne państwa sporządziły krajowe dokumenty strategiczne określające, jak agencja współpracy na rzecz rozwoju zamierza się przyczynić do ograniczenia ubóstwa i realizacji Celów Milenijnych w konkretnych krajach. Bułgaria ma projekt koncepcji współpracy na rzecz rozwoju, który musi jeszcze zatwierdzić Rada Ministrów, ale dalsze strategie na razie tam jeszcze nie powstały. Żadne z tych pięciu państw nie ma wdrożonego systemu oceny – często myli się ją z monitoringiem i ogranicza do sprawozdawczości z finansowanych przedsięwzięć, bez podsumowania ich efektów, jak to się dzieje w Polsce.

By kierowanie programami działań na rzecz rozwoju było demokratyczne, a odpowiedzialność za osiągnięte w tym zakresie rezultaty ściśle określona, wszystkie dokumenty strategiczne należy przygotowywać w porozumieniu z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego – zarówno we własnym kraju, jak i w krajach partnerskich. Zakres i jakość dialogu między decydentami a krajowymi organizacjami obywatelskimi w nowych państwach członkowskich są różne, brakuje zaś wyraźnie konsultacji z rządami i społeczeństwem obywatelskim w krajach partnerskich objętych priorytetem (biorców pomocy). Ogranicza to wiodącą rolę krajów partnerskich w decydowaniu o swoich programach działań na rzecz rozwoju (ownership), czyli podważa kluczową zasadę Deklaracji Paryskiej. Wspólna odpowiedzialność donatorów i partnerów za efekty rozwoju – kolejna istotna zasada Deklaracji Paryskiej – także zostaje osłabiona, ponieważ społeczeństwo obywatelskie nie może pełnić swojej roli strażniczkiej, czyli „dozorującego psa” (*watchdog*).

Kluczowe elementy ram strategii współpracy na rzecz rozwoju i równości płci:

- **Właściwie ustanowione ramy prawne** dotyczące międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju.
- **Jasno wyznaczone cele strategiczne.**
- **Średnioterminowe (3–5 lat) plany strategiczne** (określające zasady i priorytety współpracy na rzecz rozwoju w średniej perspektywie czasowej).
- **Krajowe Dokumenty Strategiczne** (*Country Strategy Papers - CSPs*) (czasami zwane także Krajowymi Planami Pomocy lub Planami Krajowymi). Plany krajowe, przygotowane w porozumieniu z partnerami i lokalnymi podmiotami, pokazują, w jaki sposób agencja współpracy na rzecz rozwoju zamierza się przyczynić do ograniczenia ubóstwa i osiągnięcia Celów Milenijnych w konkretnym kraju. Wychodzą one od analizy potrzeb rozwojowych danego kraju, z uwzględnieniem jego własnej strategii i planów ograniczenia ubóstwa. Plany Krajowych Dokumentów Strategicznych obejmują zazwyczaj okres od trzech do pięciu lat i określają konkretne tematy, plany działań i strategie, a także wielkość udzielanej pomocy, sposób jej wydatkowania i spodziewane efekty. Czasem powstają także plany regionalne.
- **Roczny plan operacyjny** (ustalający konkretne cele i działania na dany rok, zgodnie ze strategią średnioterminową).

- **Systemy oceny i monitoringu oraz sprawozdawczość.** Stanowiące część w/w dokumentów systemy oceny i monitoringu oraz regularna sprawozdawczość mają kluczowe znaczenie w podsumowywaniu rezultatów – czy są one osiągnięte i w jakiej mierze – oraz w wyciąganiu wniosków na przyszłość.
- **Strategia lub polityka dotycząca równości płci i uwłasnowolnienia (empowerment) kobiet oraz innych kwestii związanych ze współpracą na rzecz rozwoju,** a także plan działania dotyczący wdrażania tej strategii.

4 Równość płci i prawa kobiet we współpracy rozwojowej

A) Dlaczego równość płci i prawa kobiet mają kluczowe znaczenie dla współpracy na rzecz rozwoju?

„Wspieranie równości płci i praw kobiet jest nie tylko istotne samo w sobie, ale dotyczy również fundamentalnych praw człowieka i sprawiedliwości społecznej, a także ma kluczowe znaczenie w realizacji wszystkich Celów Milenijnych”.

Europejski Konsensus ws. Rozwoju, 2005

Doświadczenia kobiet i mężczyzn uwarunkowane są przez związane z płcią nastawienia społeczne, wyznaczające im odmienne i nierówne role, obowiązki i prawa. W rezultacie kobiety i mężczyźni mają nierówny dostęp do takich środków jak pieniądze, edukacja, ziemia i własność, a także do procesów decyzyjnych i władzy politycznej oraz nierówną kontrolę nad nimi. Należy uwzględnić te nierówności i rekompensować je za pośrednictwem działań politycznych i budżetowych na wszystkich szczeblach – tak, by polityka i wydatki publiczne zapewniały zaspokajanie różnych potrzeb kobiet i mężczyzn oraz uwzględniały odmienność ich priorytetów, a także usuwały uprzedzenia i nierówności między płciami, zamiast je utrzymywać.

W wyniku uwarunkowań związanych z płcią ubóstwo często najbardziej dotyka kobiety i dziewczęta. Na przykład dziewczęta są w gorszej sytuacji, jeśli chodzi o edukację i kształcenie zawodowe, co zmniejsza ich szanse na zatrudnienie, w wyniku czego kobiety częściej znajdują zatrudnienie w nieformalnym sektorze rynku pracy, gdzie warunki są najmniej stabilne, a wynagrodzenie niskie. Od kobiet i dziewcząt oczekuje się też, że przyjmą na siebie główną odpowiedzialność za prace domowe i opiekę nad rodziną, co ma bardzo negatywny wpływ na ich działalność zawodową, utrudniając im podejmowanie lub kontynuowanie płatnej pracy. Ogranicza też ich możliwości zarobkowe do niskopłatnych zajęć, często dorywczych²⁷. A co najistotniejsze, kobietom brakuje jednego z najważniejszych narzędzi zmiany życia na lepsze – władzy.

Równość płci i prawa kobiet muszą zatem stanowić kluczową kwestię we współpracy na rzecz rozwoju, gdyż chodzi w niej przede wszystkim o ograniczenie ubóstwa, a większość najuboższych ludzi na

świecie to kobiety, co wynika z powszechnie występującej nierówności płci. Uwolnienie potencjału wszystkich kobiet i dziewcząt ma także istotne znaczenie dla efektywności rozwoju, ograniczenia ubóstwa i wzrostu gospodarczego. Ubóstwo po prostu nie zniknie, dopóki kobiety i mężczyźni nie będą mieć równych praw (zob. ramka poniżej). Prawa kobiet muszą się znaleźć w centrum działań na rzecz rozwoju przede wszystkim dlatego, że równość płci i uwłasnowolnienie kobiet to imperatyw moralny i jedno z podstawowych praw człowieka. Odmawianie człowiekowi praw i możliwości tylko ze względu na jego płeć jest po prostu niesprawiedliwe.

DLACZEGO RÓWNOŚĆ PŁCI JEST NIEZBĘDNA DLA SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU?²⁸

- W niektórych krajach afrykańskich dzieci matek mających za sobą pięć lat nauki w szkole podstawowej mają o 40% więcej szans na ukończenie piątego roku życia.
- Gdyby liczba pracujących kobiet w Indiach wzrosła o 10% w stosunku do pracujących mężczyzn, produkt krajowy brutto (PKB) zwiększyłby się o 8%.
- Obliczono, że w Afryce Subsaharyjskiej wydajność rolnictwa mogłaby wzrosnąć nawet o 20%, gdyby kobiety miały taki sam jak mężczyźni dostęp do ziemi, nasion i nawozu.
- Kobiety reinwestują 90% dochodów w swoje rodziny i społeczności, podczas gdy mężczyźni – tylko od 30 do 40%.

B) Jakie są międzynarodowe ramy prawne i polityczne dla działań na rzecz równości płci i praw kobiet?

Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW*). Podjęto szereg istotnych międzynarodowych zobowiązań prawnych i politycznych w celu wspierania równości płci i walki z dyskryminacją ze względu na płeć. Najważniejsze z nich to Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, nazywana „międzynarodową deklaracją praw kobiet”. Została ona przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w 1979 roku. Do trzydziestej rocznicy jej uchwalenia, przypadającej w 2009 roku, Konwencję tę zdążyło już ratyfikować 186 krajów, czyli ponad 90% krajów członkowskich ONZ. Kraje te są prawnie zobowiązane do wprowadzenia w życie jej postanowień.

Pekińska Platforma Działania (*Beijing Platform for Action – BPfA*). Kolejnym kamieniem milowym stała się Pekińska Platforma Działania, będąca owocem IV Światowej Konferencji ONZ na rzecz Kobiet, która odbyła się w 1995 roku. Ustanawia ona globalne ramy polityki na rzecz równości płci.

Milenijne Cele Rozwoju (*Millennium Development Goals – MDGs*). W 2000 roku ustalono Milenijne Cele Rozwoju, które spotkały się z mieszanymi reakcjami ze strony rzeczniczek na rzecz równości płci. Milenijne Cele koncentrują się na wspieraniu równości płci i uwłasnowolnienia kobiet, co oznacza, że państwa członkowskie ONZ uznają kluczowe znaczenie równości płci dla rozwoju społecznego. Ale dotychczasowe postępy w tym zakresie są nierówne i powolne. Krytykowano także same ramy Milenijnych

²⁸ OECD-DAC Guiding Principles for Aid Effectiveness, Gender Equality and Women's Empowerment (Wytyczne OECD-DAC ws. efektywności pomocy, równości płci i uwłasnowolnienia kobiet, dostępne na: <http://www.oecd.org/dataoecd/14/27/42310124.pdf>).

Celów, koncentrowanie się głównie na przyjmowaniu dziewcząt do szkół i pomijanie innych istotnych aspektów nierówności płci, takich jak przemoc wobec kobiet.

Konsensus Europejski ws. Rozwoju (*European Consensus on Development*). Na szczęblu unijnym przyjęcie Konsensusu ws. Rozwoju (2005) oznacza uznanie znaczenia równości płci za cel sam w sobie oraz za jedną z pięciu zasad współpracy na rzecz rozwoju w UE.

Komunikat Komisji Europejskiej ws. Równości Płci oraz Uwłasnowolnienia Kobiet we Współpracy na rzecz Rozwoju (*Communication on Gender Equality and Women's Empowerment in Development Cooperation*) (2007) oraz późniejsze Wnioski Rady²⁹ stanowią solidne ramy dla działań na rzecz równości płci.

Plan Działania na rzecz Równości Płci (*Gender Plan of Action*). Przyjęty w 2010 roku Plan Działania na rzecz Równości Płci stanowi pierwszy krok w kierunku ujednoczenia podejścia Unii do wspierania równości płci. W świetle tych istotnych zobowiązań, o wymiarze zarówno międzynarodowym jak i unijnym, wszystkie państwa członkowskie UE powinny wspierać uwłasnowolnienie kobiet i równość płci jako jeden z głównych elementów współpracy na rzecz rozwoju.

C) Jakie strategie można zastosować, aby wspierać równość płci i uwłasnowolnienie kobiet we współpracy na rzecz rozwoju w nowych państwach członkowskich?

Przed 1989 rokiem kwestia nierówności płci była w zasadzie nieobecna w debacie publicznej i politycznej nowych państw członkowskich. Powszechnie nie stosowano pojęcia kulturowej tożsamości płci (*gender*) jako narzędzia analitycznego, a feminizm postrzegano jako zachodnią ideologię, nie mającą związku z krajami socjalistycznymi. Chociaż w wyniku procesu transformacji i przystąpienia do UE zagadnienie nierówności płci pojawiło się w nowych państwach członkowskich na forum publicznym, to nie zaowocowało to jednak istotnymi zmianami w sytuacji kobiet w stosunku do mężczyzn. Co więcej, pod wieloma względami, po przejściu na gospodarkę rynkową, nierówności między płciami pogłębiły się. Ograniczone jest zainteresowanie kwestiami równości płci w nowych krajach członkowskich, a na dodatek słabe są powiązania między urzędami rządowymi odpowiedzialnymi za te kwestie na szczęblu krajowym a departamentami MSZ zajmującymi się współpracą rozwojową. Widoczne to jest w ich polityce zagranicznej i pomocowej, które właściwie zupełnie nie dostrzegają i nie uwzględniają kwestii związanych z nierównością ze względu na płeć.

Podejście dwutorowe (*twin-track approach*). W krajach o dłuższej tradycji we współpracy rozwojowej, zazwyczaj agencje zajmujące się tą współpracą stosują tzw. podejście dwutorowe, tak aby kwestie równości płci i praw kobiet były włączone we wszystkie obszary działań rozwojowych. Takie podejście polega: po pierwsze na różnych inicjatywach ukierunkowanych specjalnie na wspieranie równości płci, np. takich jak programy uświadamiające kobiety w kwestii przysługujących im praw człowieka, a po drugie na włączaniu kwestii równości płci do wszystkich inicjatyw rozwojowych (tzw. *gender mainstreaming*).

Gender mainstreaming oznacza strategię działania mającą na celu równość płci, zdefiniowaną jako „proces dokonywania oceny przewidywanych skutków dla kobiet i mężczyzn, wynikających z każdego planowanego działania (we wszystkich sferach politycznych, ekonomicznych i społecznych), w celu zadbania o to, żeby kobiety i mężczyźni mogli odnieść z tego działania równe korzyści, a nierówności nie były powielane i utrwalane”³⁰. Oznacza to konieczność uwzględnienia perspektywy genderowej przy planowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie wszystkich programów i projektów.

29 Wszystkie dokumenty dostępne w Internecie.

30 ECOSOC (1997): Mainstreaming the gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system.

Trwa debata na temat tego, czy strategia *gender mainstreaming* odniosła sukces czy porażkę. Jedno z wiążących się z nią zagrożeń polega na tym, że kiedy kwestie dotyczące płci wprowadza się do głównego nurtu działań politycznych, ekonomicznych i społecznych, wówczas, inaczej niż w sytuacji, gdy pozostają one w gestii specjalnych zespołów czy urzędów, łatwo zostają zapomniane. Trudności może sprawiać również dopilnowanie, by *gender mainstreaming*, obecny na etapie tworzenia strategii, nie „wyparował” na etapie wprowadzania w życie. Z ocen *gender mainstreamingu* wynika wyraźnie, że strategia ta jest skuteczna tylko w połączeniu z inicjatywami ukierunkowanymi na zaspokojenie konkretnych potrzeb kobiet i dziewcząt, które dla nich stanowią priorytet (podejście dwutorowe).

W nowych państwach członkowskich w ramach, jakie zostały stworzone dla strategii współpracy na rzecz rozwoju, kwestiom równości płci i uwłasnowolnienia kobiet poświęca się niewiele uwagi. Wspominając o nich, traktuje się je na ogół jako odrębną sferę, a nie jako coś, co powinno być w głównym nurcie polityki rozwojowej, jej programowania i wdrażania. Czeskie Krajowe Dokumenty Strategiczne uznają równość płci za sprawę odnoszącą się do wszystkich dziedzin, interdyscyplinarną. Jednak dokładniejsza analiza ośmiu Krajowych Dokumentów wykazała, że kwestie płci były traktowane priorytetowo tylko w dokumencie dotyczącym Wietnamu, ale były włączane tylko do jednego podsektora (społecznego). *Gender mainstreamingu* w innych sektorach nie zaproponowano³¹. Na Słowacji w Krajowym Dokumentie Strategicznym dla Afganistanu (2011–2013) równość płci uznaje się za kwestię odnoszącą się do wszystkich dziedzin, a rząd wykorzystuje pieniądze z Oficjalnej Pomocy w Rozwoju na finansowanie szeregu projektów działań na rzecz uwłasnowolnienia kobiet. Na Słowacji, w Polsce i w Czechach we wnioskach o finansowanie wymaga się uwzględnienia sprawy równości płci. W wytycznych zaleca się, by wszystkie organizacje wdrażające brały pod uwagę różnice interesów mężczyzn i kobiet oraz gwarantowały im równą możliwość korzystania z efektów projektu. Jednak w praktyce to, w jakim stopniu te wytyczne faktycznie przełożą się na działania, będzie zależeć od danej organizacji pozarządowej. Realizacji tych zaleceń ani się nie egzekwuje, ani nie monitoruje. Nic dziwnego, że rezultaty są nierówne i częściowe. W pięciu analizowanych tu nowych państwach członkowskich projekty finansowane z Oficjalnej Pomocy w Rozwoju obejmują zarówno inicjatywy wyraźnie zajmujące się kwestiami nierówności płci i przyczyniające się do uwłasnowolnienia kobiet, jak i inicjatywy w ogóle nie uwzględniające tej kwestii, a czasem nawet utrwalające istniejące nierówności.

Cóż, są to wciąż jeszcze początki. Nowe państwa członkowskie dopiero weszły na drogę do odpowiedzialnego, sprawiedliwego i skutecznego świadczenia Oficjalnej Pomocy w Rozwoju. Zwiększenie udziału organizacji kobiecych oraz stworzenie mechanizmów *genderowych* może rozszerzyć zainteresowanie prawami kobiet i równością płci w nowych państwach członkowskich, zarówno w polityce wewnętrznej, jak i zagranicznej.

5 Główne problemy i rozwiązania

A) Wzmocnienie zdolności instytucjonalnej

Nie da się osiągnąć postępów w podnoszeniu jakości i wielkości pomocy bez odpowiednich ram dla działań na rzecz rozwoju, pozwalających ustalić cele strategiczne i wyraźnie powiązać pomoc przeznaczoną na rozwój z głównym celem, jakim jest ograniczenie ubóstwa.

31 Zanalizowano Krajowe Dokumenty Strategiczne dotyczące Angoli, Bośni i Hercegowiny, Serbii, Mołdawii, Mongolii, Wietnamu, Jemu i Zambii. Więcej informacji: Simunkova B. (2009): Gender Questions in Development Cooperation: Emerging Issues in the Czech Republic's Bilateral Programmes, Research Paper, International Institute of Social Studies, Haga.

Rekomendacje

Decydenci w nowych państwach członkowskich powinni:

- przeznaczać środki finansowe i zasoby ludzkie na opracowanie ram prawnych, instytucjonalnych i politycznych dla planowania, wdrażania, monitorowania i oceny Oficjalnej Pomocy w Rozwoju;
- wzmocnić rolę koordynującą MSZ, aby zapewnić spójność działań w różnych ministerstwach świadczących pomoc na rzecz rozwoju;
- utworzyć formalną i efektywną przestrzeń do konsultacji z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, umożliwiającą również aktywne włączenie się w ten proces organizacji kobiecych;
- współpracować z bardziej doświadczonymi organizacjami (np. z UNDP, UNIFEM, DFID) w celu zwiększenia własnych możliwości i synergicznego współdziałania z innymi donatorami unijnymi i wielostronnymi.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego w nowych państwach członkowskich powinny:

- lobbować na rzecz utworzenia skutecznych ram instytucjonalnych, ustawodawczych i politycznych;
- monitorować postępy i zwracać uwagę na niedociągnięcia;
- zabiegać o ustanowienie formalnej i efektywnej przestrzeni do konsultacji z decydentami.

B) Koncentrowanie współpracy rozwojowej na dążeniu do ograniczenia ubóstwa

W wielu nowych państwach członkowskich główny cel, jakim jest ograniczenie ubóstwa, schodzi na dalszy plan na rzecz udzielania pomocy motywowanej w większym stopniu względami politycznymi i ekonomicznymi, mającej wspierać demokrację w sąsiednich krajach i zwiększać bezpieczeństwo.

Rekomendacje:

Decydenci w nowych państwach członkowskich powinni:

- koncentrować się na ograniczeniu ubóstwa jako ostatecznym celu współpracy rozwojowej, zgodnie ze zobowiązaniami prawnymi i politycznymi;
- wspierać Departament Współpracy Rozwojowej w MSZ w naciskaniu na inne ministerstwa, aby bardziej koncentrowały się na kwestii rozwoju przy wydatkowaniu Oficjalnej Pomocy w Rozwoju;
- przyznawać środki umożliwiające wypełnienie zobowiązania do osiągnięcia Oficjalnej Pomocy w Rozwoju w wysokości 0,17% dochodu narodowego do 2010 roku i 0,33% do 2015 oraz zadbać o jakość (efektywność) Oficjalnej Pomocy w Rozwoju;
- ściślej współdziałać z partnerami z Globalnego Południa, aby wzmocnić ich rolę jako lidera (*ownership*) we współpracy rozwojowej.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego w nowych państwach członkowskich powinny:

- lobbować u decydentów na rzecz koncentrowania pomocy przeznaczonej na rozwój na ograniczaniu ubóstwa, włącznie z przydzielaniem na ten cel większych środków niż to wynika ze zobowiązań unijnych; monitorować przepływ środków pomocowych w celu dopilnowania, by ta zasada była realizowana w praktyce;

- organizować poparcie dla współpracy rozwojowej poprzez kontakty z posłami i euro-posłami, mediami oraz ogółem społeczeństwa, aby podnosić świadomość na temat znaczenia współpracy rozwojowej, a zwłaszcza znaczenia praw kobiet jako kluczowego priorytetu polityki rozwojowej.

C) Priorytetowe traktowanie równości płci i uwłasnowolnienia kobiet we współpracy rozwojowej

Ograniczenie ubóstwa i realizacja Celów Milenijnych może się powieść tylko wówczas, jeśli uzna się równość płci i prawa kobiet za centralną kwestię w programach działań na rzecz rozwoju. Zobowiązania zawarte w Europejskim Konsensusie ws. Rozwoju (2005) oraz w Komunikacie Komisji Europejskiej ws. Równości płci oraz Uwłasnowolnienia Kobiet we Współpracy Rozwojowej (2007) muszą przełożyć się na praktykę. A to oznacza wprowadzenie mechanizmów wspierających planowanie działań na rzecz rozwoju z uwzględnieniem specyfiki płci, przeznaczanie środków z budżetu na działalność na rzecz równości płci i uwłasnowolnienia kobiet. Także dokonywanie oceny programów i projektów działań na rzecz rozwoju pod kątem ich skutków dla obu płci, jak również poprzez obowiązkowe używanie wskaźników uwzględniających płęć we wszystkich systemach monitorujących. To zaś z kolei będzie zależęć od silnej woli politycznej decydentów i zdecydowanego wsparcia ze strony społeczeństwa obywatelskiego.

Rekomendacje:

Decydenci w nowych państwach członkowskich powinni:

- w pełni zrealizować unijne zobowiązania prawne i polityczne w zakresie równości płci i współpracy na rzecz rozwoju, przeznaczając na to znaczne środki;
- opracować *genderową* strategię i plan działania, mające na celu włączenie równości płci i uwłasnowolnienia kobiet do głównego nurtu całości działań i polityki we współpracy rozwojowej – zarówno jako kwestii dotyczącej wszystkich dziedzin, jak też jako celu samego dla siebie;
- uwrażliwiać na kwestię równości płci wszystkie podmioty mające udział w świadczeniu Oficjalnej Pomocy w Rozwoju.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego w nowych państwach członkowskich powinny:

- wzmacniać powiązania między platformami organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju (*Non-Governmental Development Organisation* - NGDO) a organizacjami kobiecymi w celu wykorzystania ich doświadczeń we współpracy rozwojowej na szczeblu krajowym;
- prowadzić działania w celu podnoszenia świadomości w kwestiach równości płci i praw kobiet wśród przedstawicieli rządu i innych zainteresowanych stron;
- lobbować w MSZ na rzecz uznania kwestii równości płci i uwłasnowolnienia kobiet za integralny element w prowadzeniu polityki i opracowywaniu cykli programowych;
- nawiązywać kontakty z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i z organizacjami kobiecymi z Globalnego Południa i Północy, aby czerpać z ich doświadczeń w zabieganiu o uwzględnienie kwestii płci w polityce i praktyce współpracy rozwojowej; zadbać także o to, by organizacje społeczeństwa obywatelskiego w nowych państwach członkowskich uwzględniały w swoich działaniach potrzeby i priorytety organizacji kobiecych z Globalnego Południa.

D) Wspieranie udziału społeczeństwa obywatelskiego

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego w nowych państwach członkowskich pilnują, by ich rządy wywiązywały się ze zobowiązań dotyczących rozwoju, które ich kraj wziął na siebie wstępując do UE. Organizacje te stanowią integralną część europejskiego programu współpracy na rzecz rozwoju. Zatem ich głos oraz wiedza ekspercka powinny być brane pod uwagę i uwzględniane w działaniach. Potencjał tych organizacji nie zostanie jednak wykorzystany, jeśli ich rola nie będzie należycie doceniona przez decydentów i jeśli możliwości rozwoju i budowania płaszczyzny porozumienia z innymi organizacjami będą ograniczane przez niewystarczające finansowanie działalności organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Rekomendacje:

Decydenci w nowych państwach członkowskich powinni:

- uznać wiedzę ekspercką społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji kobiecych, oraz uznać istotną rolę, jaką organizacje społeczeństwa obywatelskiego i organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju mogą odegrać w całym procesie współpracy na rzecz rozwoju, doprowadzając do bardziej odpowiedzialnego traktowania kwestii równości płci;
- stworzyć formalną i otwartą przestrzeń do konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim, zwracając szczególną uwagę na to, by w tych konsultacjach miały swoją reprezentację organizacje kobiece;
- nawiązywać kontakty ze społeczeństwem obywatelskim w krajach partnerskich, w tym także z organizacjami kobiecymi;
- zapewnić społeczeństwu obywatelskiemu porządne finansowanie, w tym finansowanie instytucjonalne. Ze względu na występujące na całym świecie zmniejszanie środków dla organizacji kobiecych, zwłaszcza w związku z przechodzeniem na nowe sposoby udzielania pomocy przeznaczonej na rozwój (NAM) finansowanie organizacji kobiecych musi się stać priorytetem.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego w nowych państwach członkowskich powinny:

- skonsolidować platformy krajowe i rozszerzyć współpracę z organizacjami kobiecymi i innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego koncentrującymi się na prawach kobiet;
- lobbować w rządzie na rzecz włączania organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym także z krajów partnerskich, do procesów konsultacyjnych;
- rozszerzać działalność, kontaktować się i dochodzić do porozumienia z innymi organizacjami zajmującymi się kwestiami dotyczącymi rozwoju, równości płci i praw kobiet, a także innymi zagadnieniami, takimi jak demokratyczne uczestnictwo, zrównoważony rozwój itd., aby móc odpowiedzieć na wyzwania i wymogi skutecznej współpracy międzynarodowej.

Akronimy

ANGIELSKIE:

BPfA	Beijing Platform for Action <i>Pekińska Platforma Działania (1995)</i>
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women <i>Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (1979)</i>
CSPs	Country Strategy Papers <i>Krajowe Dokumenty Strategiczne</i>
DAC	Development Assistance Committee <i>Komitet Pomocy w Rozwoju</i>
DFID	UK Department for International Development
EDF	European Development Fund <i>Europejski Fundusz Rozwoju</i>
GNI	Gross National Income <i>Dochód Narodowy Brutto (DNB)</i>
NAM	New Aid Modalities <i>nowe sposoby pomocy</i>
NGDO	Non-Governmental Development Organisation <i>Pozarządowe organizacje na rzecz rozwoju</i>
ODA	Official Development Aid <i>Oficjalna Pomoc w Rozwoju</i>
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development <i>Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju</i>
PRSP	Poverty Reduction Strategy Papers <i>strategie ograniczania ubóstwa</i>
UNDP	United Nations Development Programme <i>Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju</i>
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women <i>Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Kobiet</i>

POLSKIE

MFW	Międzynarodowy Fundusz Walutowy
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
PKB	produkt krajowy brutto
UE	Unia Europejska

One World Action (OWA) jest organizacją społeczeństwa obywatelskiego założoną w 1989 roku, by podejmować współpracę z organizacjami i koalicjami organizacji kobiecych z obszarów wiejskich i miejskich w Afryce, Azji, Ameryce Łacińskiej i Europie Środkowej i Wschodniej. Dostrzegamy przyczyny ubóstwa i związanej z tym bezsilności, dlatego pracujemy z najuboższymi i wykluczonymi po to, by zyskali oni głos, siłę i możliwości, które pozwolą im zmienić swoje życie. Zajmujemy się problematyką praw kobiet, zarządzania partycypacyjnego i wykluczenia społecznego przez budowanie potencjału, tworzenie sieci współpracy i sieci rzeczniczych. Prowadzimy w Wielkiej Brytanii i Europie kampanie kwestionujące założenia polityk międzynarodowych, które powodują, że ludzie żyją w ubóstwie.

One World Action

Bradleys Close, White Lion Street
London N1 9PF United Kingdom

Tel: + 44 (0)20 7833 4075

Fax: + 44 (0)20 7833 4102

info@oneworldaction.org

www.oneworldaction.org

Charity registration number: 1022298

Company registration number: 2822893

Koalicja KARAT (główny partner):

Od 1997 roku KARAT funkcjonuje jako koalicja organizacji kobiecych pozarządowych z Europy Środkowej i Wschodniej oraz Azji Centralnej mających na celu zapewnienie równości płci przez monitorowanie realizacji międzynarodowych umów i polityk. KARAT działa na rzecz przestrzegania praw człowieka w stosunku do kobiet, społecznej i ekonomicznej sprawiedliwości oraz współpracy rozwojowej opartej na równouprawnieniu płci, ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy krajów Europy Środkowo-Wschodniej oraz Azji Centralnej. W ciągu ostatnich dziesięciu lat KARAT stworzył silną koalicję, która skupia obecnie około 60 członkiń, w tym 58 organizacji.

Koalicja KARAT

ul. Rakowiecka 39A/14

02-521 Warszawa

Tel. +48 22 849 16 47

tel./fax +48 22 628 20 03

secretariat@karat.org.pl

www.karat.org

czerwiec 2010

